

МАЪНАВИЙ МЕРОСГА СОДИҚЛИК ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИНИНГ АСОСИЙ ШАРТИ.

*Ш.М. Закиров, Ангрен университети
“Гуманитар ва ижтимоий - фанлар”
кафедраси доценти,
А.А.Джуроев, Ангрен университети
“Гуманитар ва ижтимоий - фанлар”
кафедраси доценти,*

Аннотация: Ушбу мақолада миллий ғояда миллатнинг маънавий тараққиёт даражаси, унинг ўз имкониятларини таҳлил қилиш билан бир қаторда миллий ғояга таяниб миллат ўзлигини сақлаб ва бугунги мураккаб глобаллашув даврида ўз миллий хусусиятларига асосланиб, тараққий йўлида мақсадларига эришиши мумкинлиги тўғрисида фикр юритилди. Аجدодларимиз орзу қилган ниятлари миллий ғоя номили феноменда мужассамлашганлиги туфайли, ушбу меросга содиқликни тарбиялаш орқали миллатнинг бугунини таъминлаш ва фаровон келажакни барпо этиш кафолатланади.

Калит сўзлар: Миллат, миллий ғоя, тараққиёт, комил инсон, маънавият, маданий мерос, миллий манфаат, ахлоқ, миллий қадрият, умуминсоний қадрият.

Маълумки, ижтимоий муносабатлар тизимида аجدодлар ва авлодлар ўртасида ворислик институти мавжуд, у барча халқларга бирдек хос. Лекин талқин қилиш ва қадрига етиш борасида уларда тафовут бор. Бу соҳада ўзбек анъанаси, ўзбек андозаси, ўйлаймизки, кўз-кўз қилишга арзигулик йўлни босиб ўтди. Шунингдек, ворислик муносабатлари миллий ғояда алоҳида ўрин эгаллаб туради. Ворислик – мақсадлар, манфаатлар муштарақлиги, тарих тажрибаси, ота-боболаримиз босиб ўтган мураккаб ва масъулиятли йўлнинг изчил давомийлигидир. Унинг сабоқлари ҳозирги кун ва келажак учун аҳамиятли бўлгани сабабли ҳам қадрланади. Зеро, тарихни билиш миллий меросимизни, ўтмиш сабоқларини ўрганиб, уларга таяниб, мустаҳкам ирода соғлом ақл билан олдинга боришдир. Шу маънода, юқоридаги тенденцияни англаб етилган заруратга айлантириш миллат муаммоси ҳисобланади ва шу йўсинда ғоялар тараққиётида ҳам ўз аксини топади. Ҳар қандай янги ғоя ўтмиш мероси ва тажрибаси билан боғланиб, тизимни бойитиб янги босқичга олиб чиқади.

Таҳлиллар шуни кўрсатадики, 50 ёшдан юқори бўлган авлод катта тажрибага эга бўлиб, уларда олдинги авлод ва ўзлари босиб ўтган йўл ва ҳаёт тажрибасига, шу асосда миллий ғояга ишонч ва ҳурмат кучли бўлади. Бу эътиқод ва тафаккур тарзи муайян консерватизмни ҳам юзага келтиради, лекин бу

умуман салбий нарса эмас, балки жамият тараққиётининг муҳим бир зарурий омилидир. Буюк хитой файласуфи Конфуций айтганидек, “Ахлоқда консерватив бўлиш билан янгиликларга интилиш бир-бирини тўлдирувчи жараёндир”. Бунёдкор “консерватив онг” мураккаб масалаларнинг оқибатини ўйламай шошма-шошарлик билан ҳал этишга ишончли тўсиқ бўлади ва жамиятни реал имкониятлар билан боғлаб ўзига хос мувозанатлаштиради. Тараққиёт инсон ва жамият фаолиятига таянч ҳисобланган ғояларнинг такомиллашиб бориши асосида амалга ошади.

Миллий ғоянинг муҳим жиҳатларидан бири халқимизнинг тарихий хотираси, кишиларнинг ўз она юрти ва халқининг ўтмишига бўлган чексиз ҳурмати, ифтихоридир. Ўзбеклар кечмишида бу омил ҳам ҳар доим устувор бўлганки, унинг асосий сабаби Ўзбекистоннинг ягона ватанимиз эканлиги, шу тупроқда асрлар давомида аجدодларимиз истиқомат қилганлиги ва унда келажак авлодларнинг ҳам яшаш ҳуқуқи билан чамбарчас боғлиқ.

Тарихни асраш ва эъзозлаш, унга бўлган эҳтиром ўзбекистонликлар қадриятига айланиб, уларнинг қон-қонига сингиб кетган миллий анъана ҳисобланади. Шу боис, Президентимиз маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилишида сўзлаган нутқида шундай деган эди: “Миллий тарихни миллий руҳ билан яратиш керак. Акс ҳолда унинг тарбиявий таъсири бўлмайди” [1]. Бу билан Юртбошимиз ўз тарихига нисбатан чексиз эҳтиром барча фуқароларга хос бўлиши зарурлигини таъкидламоқда.

Қадимги аجدодларимиз комил инсон ҳақида бутун бир ахлоқий талаблар мажмуасини, жоиз бўлса, ўзига хос “шарқона ахлоқ кодекси”ни ишлаб чиққан. Комил инсон ғояси ҳам миллий, ҳам умумбашарий моҳиятга эга бўлган, одамзотга хос энг юксак маънавий ва жисмоний баркамолликни мужассам этган, уни ҳамиша эзгуликка ундайдиган олижаноб ғоядир. Бу ғоя нафақат алоҳида шахсларни, балки бутун-бутун халқларни юксак тараққиёт сари етаклаган, уларни маънавият ва маърифат бобида тенгсиз ютуқларга илҳомлантирган[2]. Шу нуқтаи назардан, шахслар, комил инсонлар кечмиши миллатимиз, ўлкамиз тарихи билан уйғунлашиб, ибрат намунаси тарзида бизгача етиб келган. Унинг моҳияти инсоннинг инсонга бўлган адолатли муносабатидир. Жумладан, машҳур мутасаввуф Баҳовуддин Нақшбанд муҳтож инсонга ёрдам кўрсатишни энг савобли иш деб ҳисоблаган. Шу сабабли, инсонпарварлик миллий эътиқодимизнинг асосий мезони саналган.

Миллат ғоясининг умуминсоний муаммолар ҳал этилишига нисбатан ижобий таъсири, бир томондан, миллий, иккинчидан, умуминсоний манфаатларни муштараклаштириш салоҳияти билан боғлиқ.

Ҳозир жаҳонда шундай вазият шаклландики, давлатлар ўртасида адоватни кескинлаштириш, уларни бир-бирига қарама-қарши қилиб қўйиш йўли билан миллий манфаатларни ҳимоя этишга мураккаблаштиради. Зеро, миллий тараққиёт шу миллат, мамлакатда мавжуд бўлган имкониятлар доирасида ҳеч қачон амалга ошмаган. Ҳар бир халқ ўзининг мустақил давлатига эга бўлса ҳам, борган сари эҳтиёжларининг бошқа мамлакатлар ва халқларнинг иқтисодий, маънавий, сиёсий, ижтимоий манфаатлари билан боғланиш жараёни чуқурлашиб бораётганлигини ҳисобга олиши зарур. Шунингдек, у миллат ҳам қанчалик бой тарихга, маданий меросга, иқтисодий ва ҳарбий қудратга эга бўлмасин, бошқа халқларни оёқ ости қилиш, камситиш, бойликларини талаш йўли билан ўз кучи ва имкониятларини сақлаб қолиши қийинлашади. Бошқа халқлар билан тенг ҳуқуқли замонавий ҳамкорлик ҳамда шериклик муносабатларида бўлиш ҳам миллий моҳиятдан келиб чиқади ва шу тариқа, кўплаб халқлар ҳамда элатлар умумий манфаатлар ва мақсадлар йўлидаги ҳаракатини бир-бири билан боғлайди. Дарҳақиқат, бугунги кунда дунёдаги барча жамиятлар, давлатлар, қолаверса, оддий одамлар учун барқарорлик ва истиқболга ишончданда юқорироқ манфаат йўқ.

Кези келганда таъкидлаш жоизки, миллий ғоя моҳиятига кўра, мураккаб маънавий жабҳа ҳисобланади ва шу тарзда жамият барқарорлиги учун беназир маънавий ресурс вазифасини бажаради [3]. Муайян этник бирликка мансубликни ифодалайдиган онг шакли даражасидан, миллатнинг тарихий тақдири ва истиқболига дахлдор манфаатларни рўёбга чиқаришнинг самарали йўллари сари жамиятни етакловчи бир бутун таълимот кўриниши касб этишигача машаққатли масофани босиб ўтади. Ўзи ҳақида тасаввур, бурч ва масъулиятни ҳис этиш орқали кишиларнинг жипслашишига руҳий асос бўлса, таълимот сифатида у жамиятни энг устувор вазифаларни бажаришга сафарбар этади. Унинг бирлаштирувчилик ва бунёдкорлик роли тарихнинг бурилиш даврларида катта аҳамият касб этади. Унинг халқ онги, эътиқодига қанчалик чуқур сингганлик даражаси айнан шундай даврларда кўзга ташланади. Бундай шароитда (Ўзбекистон учун миллий мустақилликнинг дастлабки жўшқин ва сермазмун дамлари) ҳар бир миллат учун аниқ вақтнинг қиймати ниҳоятда ошади. Шу асосда у ёки бу миллат ғояси, демакки, орзулари, нияти, режалари, қолаверса, миллий манфаатлари аниқ тарихий босқичлар билан уйғунлашиши зарур [4].

Миллий ғояда миллатнинг маънавий тараққиёт даражаси, унинг ўз имкониятларини сарҳисоб қилиш салоҳияти ўз ифодасини топади. Маданияти юксак, тарихий хотираси теран, миллий руҳи мустаҳкам, умуминсоний қадриятларни эъзозлаб, уларни маърифий манфаатлари билан уйғунлаштира

олган миллатгина асрлар оша ардоқлаб келган миллий ғоясига асосланиб, янгича фаолият кўрсатиш имконига эга бўлади.

Жамиятлар, халқлар ва давлатлар фақат шу орқали ўз моддий, маънавий ва интеллектуал салоҳиятини авлодларга бутун қолдириши мумкин. Бизнингча, ўзбекистонликлар бунинг уддасидан чиқа олишди. Тараққиёт ва истиқбол масалаларини ҳал этишда уларга таянмаслик эса халқнинг руҳияти, ғоявий куч-қудрати сусайганлигини англатади. Шу сабабли миллий ғояни асосий шартига айлантириш йўли уни маънавий ва мерос, давр эҳтиёжлари ҳамда имкониятлари, умуминсоний қадриятлар ва мақсадлар билан муштарак боғлаб ривожлантириб боришдир.

Адабиетлар:

1. Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш, бу борада давлат ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорлигини кучайтириш масалалари бўйича видеоселектор йиғилиши. <https://qalampir.uz/news/prezident-ma-naviyatni-yuksaltirish-buyicha-yigilish-utkazdi-31829>
2. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Т.: Академия, 2007. – Б. 56.
3. Kayumov, V. I. (2021). Innovative Education as a Factor of Social Progress. *European Scholar Journal*, 2(3), 113-116.
4. Джураев, А. А. (2023). SYSTEM ANALYSIS OF THE ONTOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE NATURE OF FREEDOM AS A FUNDAMENTAL VALUE. *ИССЛЕДОВАНИЕ РЕНЕССАНСА ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ*, 4(2).